

Vere sanctus

Nieuwsbrief van de Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie

Herfst 2017

Jaargang 16/nr. 2

Redactioneel

Dit jaar zal het herfstnummer van *Vere Sanctus* de herfst net niet halen. U zult dit bulletin wellicht lezen in de winter, en dicht bij de Kerststal. De redactie wenst u dat u Jezus Christus, de mensgeworden Zoon van God, persoonlijk mag ontmoeten in de liturgie van de Kerk.

Gedenk de heer Pieter Vis, lid van onze Werkgroep, die geheel onverwacht overleed op 28 september 2017, in uw gebeden. ■

Dr. P. François, pr.
Voorzitter VWHLL

Een brief van Kardinaal Ottaviani

Het is moeilijk de Mis in het Latijn te verdigen bij de christenen die zichzelf beschouwen als hervormingsgezind. Soms is het nog moeilijker de post-conciliaire Latijnse Mis (volgens het missaal van Paulus VI) te verantwoorden bij de behoudsgezinde christenen want, zo zeggen ze, als we toch bereid zijn in het Latijn te celebreren, waarom niet meteen terugkeren naar de Triden-

tijnse mis, in de zogenaamde buitengewone vorm van de ritus?

Eerder in dit tijdschrift hebben we al gewezen op het gevaar van de idealisatie van de *usus antiquior*, vooral bij de jongere generatie (1). Het grote aantal mistoestanden in de liturgie na het Tweede Vaticaanse Concilie leidt er enkelen tot de conclusie dat de nieuwe vorm van de ritus, zoals vastgesteld in het hervormde Missaal van 1970 ten tijde van de zalige paus Paulus VI, zo goed als intrinsiek slecht is.

De leden van de VWHLL zijn eerder geneigd om te zeggen dat de crisis dieper ligt dan louter een liturgische zaak, en dat het mogelijk is de nieuwe ritus waardig te celebreren, en in bepaalde gevallen in het Latijn en *ad orientem*.

Na onze laatste ledendag ontvingen we een verwijzing naar de brief die twee kardinalen, nl. Ottaviani et Bacci, in april 1969 richtten tot paus Paulus VI om zich te verzetten tegen de invoering van de *Novus Ordo Missæ*, die toen op handen was.

We hebben ons uit eerlijkheid verplicht gevoeld om aan de jonge man die ons verwees naar die brief een antwoord te bieden op de kritiek vanuit die twee in hun tijd hoog aangeschreven kardinalen.

Aangehecht bij hun brief zit er een *be-knopt kritisch onderzoek* van de nieuwe vorm van de ritus. We onderscheiden drie soor-

ten argumenten in dat onderzoek: a) substantiële afwijkingen, b) secundaire kwesties over hoeveelheid gebeden of handelingen zoals kniebuigingen en kruistekens, en tenslotte c) de veroordeling van de bedoeling die duidelijk zit achter de voorgestelde aanpassingen.

Wat a) betreft: de brief verwijt in de eerste plaats het weglaten, in de Algemene Inleiding van het Romeins Missaal, van alles wat verwijst naar het offerkarakter van de Mis. Daar hebben de kardinalen gelijk in, en in de latere uitgaven van het missaal werd de definitie van de eucharistie verbeterd met een tekst uit het Tweede Vaticaanse Concilie waar plechtig werd herinnerd aan het offerkarakter van de mis zoals bepaald in het Concilie van Trente. Hoe dan ook, aangezien de tekst van het instellingsverhaal duidelijk spreekt van het *bloed dat vergoten wordt tot vergeving van de zonden*, lijkt het ons onmogelijk om het offerkarakter van de mis volledig te doen verdwijnen, zolang de woorden van de consecratie niet worden aangetast.

Voor zover onze analyse reikt, bewust verzuim van andere dogma's is er niet meer, wel een verdachte vermindering van gebeden rond bepaalde thema's zoals de Drie-eenheid of een vermindering van devoties zoals het aantal kniebuigingen en kruistekens, e.d. En hier komen we bij b). Toch betekent die kwantitatieve vermindering nog geen verzuim, want telkens gaat het over het afschaffen van gebeden waarvan de inhoud die van andere (wel bewaarde) gebeden overlapt.

Ter illustratie: de kardinalen betreuren dat de prefatie ter ere van de Drie-eenheid enkel één keer per jaar gebruikt zal worden, maar dit is weinig overtuigend: niets verhindert de votiefmis ter ere van de Drie-eenheid meermaals per jaar te celebreren, en verder kan de achtste prefatie voor de zondagen door het jaar, die duidelijk en expliciet naar het mysterie van de Drie-eenheid verwijst, zeer dikwijls gebruikt worden.

Tot hiertoe hebben we enkel één substantieel verwijt kunnen beamen uit de brief van Ottaviani en Bacci: het verzwijgen van het offerkarakter van de Mis in de Algemene Inleiding, en dat werd in latere uitgaven rechtgezet. Blijft er dan iets over in die brief dat van wezenlijk belang is? We denken van wel, en dit is punt c): de auteurs leggen duidelijk iets bloot van de geest van die tijd: er zit een verborgen intentie achter een aantal van de voorgestelde hervormingen, en die is onmiskenbaar: het willen verzoenen van enerzijds katholieke en anderzijds modernistische of protestante standpunten door de verschillen te verzwijgen.

Dit lijkt geen toekomst te hebben in de Kerk, en de jongere clerus, evenals de nieuwe gelovigen, volgen een andere weg. Ondertussen, dankzij meesterwerken zoals de *Catechismus van de Katholieke Kerk* kunnen priesters en gelovigen een uitstekende vorming krijgen, en de nieuwe ritus vieren onder de belichting van de H. Traditie (2). De uitdaging nu is de bovengenoemde catechismus te onderrichten, want een groot deel van de clerus in Vlaanderen kent er de inhoud niet van, en wil er zelfs niets van weten.

Ons besluit is eenvoudig: de nieuwe vorm van de ritus, al is die voor verbetering vatbaar, zoals alle vormen die deze zijn voorafgegaan, kan en moet gecelebreerd worden in dezelfde geest als de vorige. Niets kan gebruikt worden uit het recente Leergezag van de Kerk dat verwijst naar een verandering van de essentie van de mis. En wat de intentie betreft van de architecten van de hervorming, die wordt nu begraven, samen met haar bedenkers. In Vlaanderen, gaat het misschien langer duren dan elders, maar het gaat ook gebeuren. ■

Dr. P. François, pr.

Noten

1. Zie *Vere Sanctus*, 14 (2015), 2, blz. 1.

2. *Sub sanctæ traditionis lumine*. S. Ioannes Paulus II, *Allocutio ad Sacrum Collegium*, 5/11/1979, AAS LXXI (1979/15).

Lingua vivens

In deze rubriek hebben we al geregeld bericht over geslaagde pogingen om het Latijn te herwaarderen in scholen in Groot-Brittannië of de VS, maar ook binnen de eigen landsgrenzen zijn er hoopgevende initiatieven. Zo wordt in Vlaanderen sinds het schooljaar 1993–1994 de jaarlijkse Olympiade voor Latijn georganiseerd (naar het voorbeeld van de al oudere en meer bekende Wiskunde-Olympiade). Het begon met een vertaalwedstrijd van teksten van Cicero voor leerlingen van het zesde middelbaar en werd geleidelijk uitgebreid. Vandaag zijn er liefst vier vertaalwedstrijden, resp. gewijd aan Cicero, Vergilius, Homerus en Plato — ook het Grieks komt dus aan bod, al is door de financiële crisis in Griekenland wel de geldelijke steun vanuit dat land weggevallen. We beperken ons hier tot de Cicerowedstrijd, die aan Franstalige kant vorig jaar overigens al voor de 32ste keer werd georganiseerd (1).

De eerste ronde van de Vlaamse Cicerowedstrijd — die in 2018 een zilveren jubileum mag vieren — werd afgesloten op 8 december en handelde over een fragment uit *De senectute*, 35b–38a. De tweede ronde zal plaatsvinden op 10 januari a.s. in het O.-L.-Vrouwecollege (Antwerpen). De Franstaligen zijn aan de beurt op 28 februari a.s. in de Universiteit Saint Louis (Brussel). De webstek van de Franstalige versie vermeldt de deelnemersaantallen en meestal ook de opgegeven teksten sinds 2004. Het aantal Franstalige deelnemers bedroeg gemiddeld 600 à 700 leerlingen en na een terugval in 2016 — toen 456 leerlingen zich bogen over een tekst uit de *Tusculanae Disputationes* — werd vorig jaar terug de kaap van 700 gehaald. Bij de onderwerpen werd geput uit een variatie van werken, zoals *De finibus* (2004), *De oratore* (2005), *Pro Marcello* (2006, 2011), *Pro Planicio* (2010, 2013), *De officiis* (2012), *De senectute* (2009), *De lege agraria* (2015) en *last but not least* de beroemde *Philippicae* (2007, 2014).

De winnaars van zowel de Vlaamse als de Franstalige Cicerowedstrijd mogen deelnemen aan het *Certamen Ciceronianum*, het jaarlijkse internationale concours in Arpino, de geboortestad van Marcus Tullius Cicero (106–43 v.C.). Dit driedaagse evenement wordt telkens gehouden medio mei (in 2018 van 10 tot 13 mei) en vindt plaats in het befaamde *Liceo-Ginnasio Tulliano*. De eigenlijke wedstrijd, waarbij de deelnemers een tekst van zo'n 200 woorden van Cicero moeten vertalen en becommentariëren in hun moedertaal, duurt vijf uur en gaat gepaard met conferenties, concerten, tentoonstellingen en rondleidingen, die Arpino gedurende enkele dagen tot een internationaal centrum van cultuur maken. De slotceremonie gebeurt op een zondagmorgen en eindigt met de prijsuitreiking aan de winnaars van het *Certamen*. Naast de aanmoediging van de studie van het Latijn stimuleert de Cicerowedstrijd ook internationale contacten tussen de deelnemende leerlingen uit verschillende landen (2). ■

K. Priem, pr.
secretaris VWHLL

Noten

1. Voor meer informatie zie www.certamina.be (voor de Vlaamse vertaalwedstrijden) en de Franstalige tegenhanger www.rencontreslatines.be.
2. Zie ook www.certamenciceronianum.it.

Lezers vragen

Kan een TV-mis of een gebedsdienst de zondagse eucharistie vervangen?

Laten we eerst enkele teksten citeren uit de Catechismus van de Katholieke Kerk en het Wetboek van het Canonieke Recht:

“Op zondag en op andere verplichte feestdagen zijn de gelovigen verplicht aan de mis deel te nemen” (1). “Aan het voorschrift om aan de mis deel te nemen voldoet wie de mis bijwoont, overal waar deze in een katholieke ritus gevierd wordt ofwel op de feestdag zelf ofwel op de avond van de

voorafgaande dag” (2). “De Eucharistie op zondag is de grondslag en de bezegeling van het hele christelijk leven. Daarom ook zijn de Christenen verplicht om aan de Eucharistie deel te nemen op de vastgestelde dagen, tenzij ze verontschuldigd zijn vanwege een ernstige reden (zoals ziekte, zorg voor zuingelingen) of ervan ontslagen zijn door hun eigen pastoor” (3).

“Indien bij het ontbreken van een gewijde bedienaar of om een andere ernstige reden de deelneming aan de eucharistische viering onmogelijk is, wordt ten zeerste aanbevolen dat de gelovigen deelnemen aan de liturgie van het woord, als er een in de parochiekerk of in een andere gewijde plaats volgens de voorschriften van de diocesane bisschop gevierd wordt, of dat zij zich gedurende de nodige tijd aan het gebed wijden, persoonlijk of in het gezin of bij gelegenheid in groepen van gezinnen” (4).

De TV-mis past zeker in de laatste categorie hierboven vermeld.

Wie dus een gebedsdienst bijwoont in plaats van de eucharistie, in het geval dat hij “onmogelijk” (5) naar de eucharistie kan gaan, vervult dus zijn zondagsplicht. Dit is

meermaals bevestigd, o.m. door de bisschop van Antwerpen. Deze bepaling geldt hoofdzakelijk voor oudere mensen, die minder mobiel zijn, of voor streken waar er geen eucharistie te vinden is op een redelijke afstand. De aangehaalde tekst vermeldt dat een gebedsdienst dan aanbevolen is, niet verplicht.

Maar voor de leden van een jong gezin, die beschikken over een auto om zich te verplaatsen, en die graag bepaalde afstanden afleggen in het weekend, voor sociaal leven, aankopen, sport, ontspanning, enz., zou het logisch zijn dat ze bereid zijn een veel grotere afstand dan oude mensen te willen overbruggen om deel te nemen aan de H. Mis. ■

Dr. P. François, pr.
Voorzitter VWHLL

Noten

1. Wetboek van het Canonieke Recht, 25/1/1983, c. 1247.
2. *Idem*, c. 1248, § 1.
3. *Catechismus van de Katholieke Kerk*, 15/8/1997, nr. 2181.
4. *Idem*, nr. 2183.
5. Hier gaat het over een *morele* onmogelijkheid, meer dan over een *fysieke* onmogelijkheid.

Vere Sanctus: Colofon

De Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie (VWHLL), gesticht door Mgr.dr. Luc De Maere († 2011), ijvert voor een volwaardig gebruik van het Latijn in de postconciliaire liturgische praxis, naast de volkstaal.

Redactie: Lange Nieuwstraat 73 — 2000 Antwerpen (t.a.v. E.H. Pierre François)

Wetenschappelijk comité: Mgr.dr. J.F. Lescauwae M.S.C., hulpbisschop emeritus, Haarlem († 2013) — dr. J. van Reeth, Faculteit Vergelijkende Godsdienstwetenschappen, Antwerpen — E.H. J.M. Audenaert, Pauselijke Universiteit van het H. Kruis, Rome,

Contactpersoon: Dr. P. François, pr., 0474 719 131 (vanuit België). +32 474 719 131 (vanuit het buitenland).

E-post: pf@romanliturgy.org, Webpagina VWHLL: <http://vwhll.romanliturgy.org>

Verantwoordelijke Uitgever: P. François (p/a van de redactie)

Periodiciteit: halfjaarlijks, in het voor- en in het najaar

Gewone Nieuwsbrief per post à minimum 5 € per jaar, E-brief via uw elektronisch adres à minimum 3 €. Beide versies zijn uiteraard identiek! Overschrijving IBAN: BE97 8900 2429 0649, BIC: VDSP BE91 met duidelijke vermelding van uw adres en ‘Nieuwsbrief’ resp. ‘E-brief’.

U kan ook steeds een geschenkabonnement voor iemand aangaan!

© 2017 Vlaamse Werkgroep voor Hedendaagse Latijnse Liturgie